

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutioes Morales

In Quibus Vnivers[ae] Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

13. De eisdem præceptis ad nuptias specantibus, quædam Quæstiones
diluuntur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

rem patris, hoc est amyta, vel matris, hoc est, materem, sic etiam inter consobrinam, & fratrem patris, vel matris, id est, patruum, vel auunculum. Quidam affirmant, quidam negant quoniam primum exprimitur Leuiticorum 18. secundum non item. Ambrosius tamen ad Paternum scribens, ait, coniugium cum patruo, vel cum auunculo esse Leuiticorum 18. interdictum: quoniam lex vetuit connubium cum amyta, vel cum matertera: ergo pari ratione implicite prohibuit matrimonium cum patruo, vel cum auunculo. Deinde etiam, quia lex inquit, naturam damnauit utrumque connubium. Ac S. Thomas in 4. distict. 39. questione 1. art. 1. & 2. 2. quest. 154. art. 9. docet Leuiticorum 18. feminas natu maiores contrahere non posse cum consobrinis, quia sorores patris, aut matris solent in eadem domo cum pueris consobrinis commorari; & ideo si contrahere possent, periculum oriretur incestus: fratres vero parentum cum consobrinis puellis in eadem domo habitare non consueuerunt. Addunt alij aliam rationem; plus naturam horrere, ut consobrinus, qui subijci debet amyta, vel materteræ, eam ducat uxorem, quæ eo ipso iure connubij debet esse subiecta. Si tamen consobrina nubat patruo, vel auunculo, utroque iure, & connubij, & cognationis subesset.

Prohibebatur coniugium cum vxore patris, licet non esset mater, hæc enim est vxor patris, quæ quamuis à patre repudiata posset alteri nubere, non tamen priuiguo. Sed dubitant quidam, an mortuo patre, liceret filio eam sibi matrimonio coniungere; quæ fuerat vxor patris, non mater ipsius filij; & putant id licuisse. Et illud Pauli ad Corinthios: *Audite quod vos fornicatio talis, qualis nec inter Gentes, ita vt vxorem patris sui aliquis habeat*: interpretantur de vxore patris adhuc uiuentis, sed repudiata. Alij negant id fuisse licitum; quod probabilius videtur. Est etiam questio an liberum filio esset uxorem ducere eam, quæ nupierat patri, sed nondum erat ab eo cognita. Et quidam opinantur iure id fieri potuisse, eo quod Adonias petijt Abisag Sunamitem vxorem patris, sed nondum ab eo cognitam; quod si fuisset lege damnatum, proculdubio non id petijset Adonias. Verumenimvero magis, probo eorum sententiam, qui negant vltimo pacto tua conscientia filium ducere potuisse vxorem patris siue cognitam ab eo, siue non cognitam; siue eo superstitere repudiatam, siue vita functo relictam.

Item quidam ambigunt, an fuerit inter fratres, & sorores coniugium Leuitici 18. lege damnatum, quando soror non erat ex eodem patre, & matre nata, sed tantum ex eodem patre. Snt quorundam opinio legem omnes sorores excludere, siue ex utroque parente, siue ex patre tantum essent. Alij vero sentiunt, legem tantum intelligi de sorore ex utroque parente, quoniam Abraham duxit Saram in uxorem, quæ erat soror eius filia patris sui, & non matris suæ: Et quia Thamar dicebat Amnoni filio Dauidis, vt ipsam peteret à patre in uxorem; qui non esset ipsam denegaturus. Et primis humani generis temporibus fratres sorores sibi matri-

monio copularunt. At præstat prima sententia, nam scriptura aperte loquitur: *Turpitudinem inquit, sororis tuæ ex patre, siue ex matre, que domi, vel foris genita est, non reuelabis*: hoc est, siue quæ ex legitimo matrimonio nata est, siue ex vxore patris, nondum tamen ab eo in domum suam deducta, siue ex patre tuo ex altera matre, siue ex matre tua ex altero patre. Ad illud de Abrahamo respondeo, Saram non fuisse sororem germanam ipsius, sed sororem, id est, filiam fratris sui: sicuti Lot fuit frater Abraham; sic enim Abraham dixit ipsi Lot: *Fratres enim sumus*; cum tamen sui fratris filius esset. Thare pater Abraham, genuit Aram; hic autem genuit Saram. Et cum Abraham dixit: *Filia patris mei, & non matris meæ*; ideo dixit, quia Thare pater eius genuerat Aram fratrem Abraham ex alia vxore. nam creditur Thare duas vxores habuisse, ex quarum vna sustulerit Aram, ex altera verò Abrahamum: Sensus itaque est: *Filia patris mei & non matris meæ*: hoc est neptis ex patre & non ex matre: nam nepotes filij dici solent. Ad illud de Thamar; fortassis Thamar soror erat Amnonis non natura, sed adoptione, quia eam in filiam David adoptauerat: Vel si soror germana erat, illud dixit, Thamar perturbata, vt se à violentia fratris quoquo modo liberaret. Ad vltimum respondeo cum S. Augustino libro de ciuit. 15. capite 16. illud esse necessitate factum; cum nullæ aliæ essent foemine, quas primi illi homines sibi matrimonio copularent.

Quæ etiam solet, an omnes consanguinitatis & affinitatis gradus Leuiticorum 18. prohibiti ita iure naturali damnentur, vt Rom. Pontificis auctoritate relaxari nequeant. Dux sunt opinioniones, quas refert Sotus 4. distict. 4. quest. 1. artic. 3. vna docet omnes esse iure diuino & naturali prohibitos, ita vt Romanus Pontifex eos relaxare non possit: altera sententia & vera est, non omnes ita iure naturali damnari, vt Romani Pontificis auctoritate relaxari non possint. & hæc est communi consensu Theologorum recepta, auctoritate Concilij Tridentini, Sess. 24. Can. 2. quam suo loco probabo. Dispensat, inquit, Siluest in verbo Papa, quest. 17. Romanus Pontifex in omnibus gradibus præterquam in gradibus consanguinitatis ex recta linea ascendentiæ & descendentiæ, & præterquam in primo gradu consanguineorum collateralium, hoc est præterquam inter fratres; & dispensat, inquit, in gradibus affinitatis præterquam in primo gradu rectæ lineæ, sed de his omnibus gradibus latius suo loco dicemus. in præsentia satis est dicere, licet in omnibus gradibus propinquorum Leuiticorum 18. prohibitis aliqua sit naturalis ratio; quæ præscribit, ne coniugia in hisce gradibus contrahantur, non tamen est tam seuera & rigida, vt iustus de causis Romanus Pontifex non possit facultatem concedere, vt matrimonia in multis ex illis gradibus celebrentur.

Cap. XIII.

De eisdem Præceptis spectantibus ad nuptias, quædam quæstiones diluuntur.

Dubie quæstionis est, an plures vxores simul habere, fuerit Moysis lege permiffum vt minus malum; an verò concessum tamquam bonum? *Constans est Theologorum opinio in 4. distict. 33. vxorum multitudinem fuisse concessam tamquam bonum ad tempus: & hoc idem senserunt Patres, Hieronymus, Chrysoftomus, Augustinus, Beda, Theophylactus, Anselmus in Matth. cap. 19. & Ambrosius libro 1. de viduis. cap. vltimo Augustinus libro 1. de nuptijs & concupis. capite 9. Nec solum id Moysis lex concessit; sed etiam ante Moysen Patriarchæ more & instituto maiorum, plures simul vxores duxere, vt Abraham exemplo docemur, qui post Saram, Agar quoque ancillam Aegyptiam in matrimonio habuit; & deinde adiunxit sibi vxorẽ Ceturã. Et quamuis tunc Sara mortua fuisse videatur, saltem Agar adhuc viuerebat, & Iacob quatuor vxores habuit, Rachelem, & Liam ingenuas & liberas; Balam & Zelpham earum ancillas. Et quamuis Faustus Manichæus, & alij hæretici multitudinem vxorum in Abraham & Iacob reprehendere non dubitauerint, perinde ac si hoc fecisse videantur voluptatis & libidinis explendæ gratia; prædicti tamen patres Patriarcharum factum, tamquam iustum & honestum omninò defendunt.*

Obijcies cum naturæ lege penitus pugnare, vt vir corporis sui potestatem tradat pluribus, quam vni: nec enim fas est rem, quam vni semel tradideris, alteri dare. *Sed hoc solum argumento concluditur, virum sine vxoris consensu, alteram ducere posse: Abraham verò; id Sara etiam præcãte ancillam in matrimonio habuit. Iacob autem Liam vxorem assumpsit loco Rachelem suppositam: deinde Rachelẽ habuit consensu Lia: hisque assentientibus, postea ancillas sibi matrimonio copulauit. Secundo obijcies Lamech videtur in Scriptura notatus, quod primus omnium mortalium plures simul vxores habuerit, quod Nicolaus Pont. i. insinuat. capite an non 24. q. 3. Respondeo notatũ quidem fuisse Lamech, non quia plures duxit vxores, sed quia explendæ libidinis, non procreandæ prolis causa id fecit; Abraham verò & Iacob, non voluptatis causa, sed sobolis tantum gignendæ, vt gentem suam multiplicarent. Tertio; CHRIS TVS dominus docuit, plures simul vxores habere, cum institutione matrimonij pugnare, ait enim, Qui fecit hominem ab initio, masculum & feminam fecit eos. & dixit, Propter hoc dimittet homo patrem suum & matrem suam, & adheret vxori suæ, & erunt duo in carne vna. Itaque iam non sunt duo, sed vna caro. Dicimus, communem Patrum & Theologorum esse sententiam, ex matrimonij institutione & iure, tum diuino, tum naturali vnã tantum vxorem, requiri: veteres verò Patriarchas, & deinde eorum posteros plures simul vxores habuisse diuino quodam impulsu & afflatu permotos ad sobolem propagandam, cum Iudæi, pauciores ceteris populis & gentibus essent. Vnde Innocentius III. dixit, capite gaudemus de diuortijs. Nec vlli vnquam licuit simul plures vxores habere, nisi cui fuit diuina reuelatione concessum: qui mos quandoque, interdum etiam fas censetur, per quem sicut Iacob à mendacio, Israhel a furto, & Sam-*

son ab homicidio, sic & Patriarchæ, & alij viri iusti, qui plures leguntur, simul habuisse vxores, ab adulterio excusantur. Hæc ille Pontifex, cuius quidem sententia videtur hæc fuisse, primos viros iustos sibi plures foeminas simul in matrimonio copulasse cælesti Dei instinctu & inflatu, vt sobolem procrearent: quorum deinde exemplum posteri eorum secuti sunt: quod & postea in morem & consuetudinem venit, & tandem veteri lege, & scripto iure permiffum.

Neque probo quod quidam tamquam probabile affirmant, hanc diuinam indulgentiam, quam dispensationem appellant, concessam fuisse non Hebræis solum, sed etiam omnibus gentibus. Nam Ethnicos simul plures vxores habentes, vel peccasse puto, quia mala fide id fecerint, vel iustam excusationem habuisse, non quia Deus illis facultatem concesserit, sed quia probabili ignorantia decepti, bona fide forsitan facitauerunt. Christus Dominus, matrimoniu ad primam & antiquam sui institutionem, & ad ipsum ius diuinum, & naturale reuocauit, præcepit, vt vnus vnã tantum duceret, non plures simul.

Postremò obijcitur S. Ambrosius qui quidem factum Abraham defendens, triplicem eius rationem affert: Prima est, quòd eo tempore adulterium nondum erat lege interdictum secundum, quòd amore posteritatis, non ardore libidinis, id fecerit, & cõsensu vxoris: Tertia ratio, quòd id egerit ad aliquid futurum significandum: quæ causæ minimè sufficere videntur, vt Glossa quoque super Gratianum annotauit. 32. q. 4. cap. dixit Sara, & in cap. Gaudemus, de Diuortijs. S. Augustinus itidem factum Abraham & Iacob vindicans ab omni delicto, eos ait nihil contra naturam, contra morem aut contra præceptum & legem fecisse. Nullam, inquit, Iacob legitur vxorem petisse præter vxorem: nec vsum plurimis nisi gignendæ prolis officio, coniugali iure seruato, & neque hoc faceret, nisi vxores eius id fieri statissent, quæ corporis viri sui habent legitimam potestatem: Et alibi, Pro ingenui crimine Iacob quatuor obijciuntur vxores: quòd generalis prælocutio ne paratur. Quando enim mos erat, crimen non erat, alia enim sunt peccata contra naturam, alia contra mores, alia contra præceptum: si naturam consulas, non lesiuos, sed gignendi causa, illis mulieribus vtebatur. Si mores, illo tempore, atque in illis terris hoc fultitabatur: si præceptum, nulla lege prohibebatur. Nunc verò cur crimen est, si quid hoc faciat, nisi quia & moribus & legibus non licet.

Propter hæc Patrum testimonia, hæretici contendunt, polygamiam nulla lege, vel iure damnari. At Concilium Trident. ita decreuit: Si quis dixerit licere Christianis plures simul habere vxores, & hoc nulla lege diuina esse prohibitum, anathema sit. Sunt è Catholicis, qui S. Ambrosio & August. hæc in parte reijciant, ac si minus verè & idoneè Abraham factum & Iacobi defenderint. Alij verò opinantur, polygamiam cum diuino Christi Domini præcepto pugnare non cum iure naturali, vel cum ipsa prima & antiqua institutione, coniugij. Ego verò nihil in præfatis S. Ambrosio vel August. testimonijs lego, quòd reprehensione dignum esse videatur. Nec enim Ambrosius cum dixit, nulla lege esse tunc temporis adulterium interdictum, intelligit legem

diuinam

Gen. 35.
Supra 30.
Iud. 19.

Gen. 25.

diuinam, aut naturalem cum ipsa matrimonij institutione acceptam; nec in vniuersum adulterium videtur accepisse. Et cum dicit, Abraham id fecisse vxoris consensu; id ideo diciturne Abrahamus contra ius naturæ fecisse videretur, scilicet illud, quo prohibetur quis tradere alteri corpus quod vni iam dederat alteri, significat igitur S. Ambrosius id, quod aliqui esset adulterium, videlicet in eo, qui præter vnam, alteram vxorem duceret, nõ fuisse adulterium tunc temporis apud Hebræos, quia nulla lege scripta id prohibebatur, si quidem more, & instituto Maiorum duæ & plures simul vxores ducebantur.

Cum idem S. Augustinus ait: Iacobi patriarchæ factum cum quatuor vxoribus non esse contra naturam, se ipse explicat, quia non libidinis, inquit, sed prolis causa fecerat. Porro plures simul vxores habere ad prolem generandam, non est contra naturam, & primarium finem coniugij, quæ matrimonium instituit, non ad libidinem, sed ad prolem generandam. Non tamen negauit S. Augustinus, contra ius esse naturale, quod vetat Rem quam alteri tradideris, ne alteri des: & quod prohibet iurgia, odia, & disidia in domo, & familia: quæ mala, & incommoda Polygamia solet afferre, nisi Dei permisso, vel concessu plures simul vxores habeantur. Cum enim dicit, non esse contra naturam, nec contra præceptum; hoc ideo dixit quia factitabatur more, & instituto Maiorum, suam originem ex diuino impullu, & infinctu trahente, quod nunc Christianis moribus & legibus abrogatum est.

Secundo Queritur, An sacra Scriptura concubine nomen in bonam partem accipiat, videlicet pro ea, quæ verè coniux erat. Leo Papa in Epistola ad Rusticum Episcopum Narbonensem, quæ refertur sic. Non omnis 32. quæst. 2. Concubinam in malam partem accipit: Non omnis, inquit, mulier viro conuicta, vxor est viro: quia nec omnis filius est heres patris. Nuptiarum fœdera inter ingenios legitima sunt, ac inter inæquales. Itaque aliud est vxor, aliud concubina: sicut aliud est ancilla, & aliud libera. Propter quod etiam Apostolus, ad manifestandam horum personarum distinctionem, testimonium posuit ex Genesi, vbi dicitur Abraham: Ecce ancillam, & filium eius: non enim erit heres filius ancillæ cum filio meo Isaac. Hæc ille: vbi manifestè dicit ancillam Agar, fuisse Abraham concubinam, non vxorem.

Ceterum constans est tum Hebræorum, tum Christianorum interpretum opinio, Agar fuisse veram vxorem Abraham: & concubinam in Sacris litteris nonnunquam accipi in bonam partem, videlicet pro ea, quæ erat vera quidem vxor, sed non primaria, nimirum vxor ad vsum tibi absque solenni Scriptura, id est, sine contractu dotali, & sine sponsalibus publicis in matrimonium ducta; & ideo non erat principalis coniux, sed principali adiuncta. Et subdita; Hebræicè dicitur *Pileget*, quasi vxor dispersita, vel quasi dimidium vxoris. Dicitur quoque Abraham duxisse vxorem nomine Ceturam; quæ tamen alibi vocatur Concubina, & filij Ceturæ concubine. Legimus quoque Ruben, filium Iacob dormiisse cum Bala concubina patris sui,

& tamen scriptum est, *Deditque illi*, scilicet, Iacob viro suo, *Balam in coniugem*. Liber etiam Iudicum, fœminam, quæ aliquando vocatur vxor cuiusdam Leuitæ, etiam illius concubinam appellat, Et in c. Omnibus, Gratianus c. 15 qui, concilium Toletanum, &c. Christianos, Isidorus, distinct. 34. apertè docent, vocabulum, *concubine*, in sacris litteris rem honestam significare, videlicet eam fœminam, quæ verè est coniux. Vnde illud Genes: *Filij concubinarum dedit* (Abraham) *municera*, intelligitur de vxoribus secundarijs, quas Abraham sibi post primariam adiunxit. Leo etiam Papa cum Agar ancillam dicit concubinam Abraham fuisse, non vxorem, vxorem accepit pro primaria coniuge, & principali.

Tertio Queritur, An Lex Moysis repudium vxoris tanquam iustum, & honestum concesserit: an verò permiserit tanquam minus malum, ad id, quod est deterius deuitandum? Duas video Doctorem sententias in 4. distinct. 33. quas refert Sotus, 4. distinct. 33. quæst. 2. or. 2. quarum altera, repudium vxoris docet ex lege Moysis, diuino concessu permillum, vt bonum. nam quamuis coniugij vinculum sit sua natura perpetuum, potuit tamen Deus eius auctor atque institutor potestatem facere dimittendi vxorem; ne viri quas oderant coniuges, enecarent, hanc sententiam S. Thomas dicit esse probabilem. Altera est sententia; repudium vxoris solum fuisse impune permillum, vt minus malum: propter illa verba Christi Domini: *Propter duritiam cordis vestri permisit vobis* (Moyses) *dare libellum repudij*, & hæc est communi consensu Theologorum recepta Ego huic secundæ sententiæ magis accedo, de qua re, suo loco latius disputabo. *Dixit item* quæstionis est, an repudiata vxores, vtrique coniugi liberum esset ad alias nuptias transire? Sotus in 4. distinct. 33. quæst. 2. or. 3. negat & ideo matrimonium per repudium non solui, & dici contendit, ita vt repudium solum diuortij rationem habuerit. Veruntamen non paucorum est opinio, liberum vtrique coniugi fuisse, se ad alias nuptias conferre. Idq; deduci videtur ex illis verbis Deuteronomij: *Cumque egressus aliam maritum duxerit*, &c. Et ideo vir vxorem repudiare nõ poterat, nisi dato vxori libello repudij: quod certe nõ nisi in bonum dimissa vxoris cedebat, ne videlicet alteri nupta, adulterij in simulari posset; & ne eam dimissam iam, vitæ repetendi, & reducendi ius haberet. Ex quo perspicitur, matrimonij vinculum apud Hebræos, per repudium dissolui, & dirimi. At obijciat quispiam cum Soto, prædicto in loco scribi: *Non poterit prior maritus eam accipere in vxorem, quia polluta est, & abominabilis facta est coram Domino*, videlicet, quod alteri nupsit. *Dicimus*, sensum eorum verborum esse, quia *polluta est*, hoc est, quia secundo viro se adiunxit; & ab eo cognita est. Pollutam hic phrasi Hebræa non accipitur in malam, sed bonam partem; significat idem, quod latine diceretur, alteri nupsit, & cum eo rem habuit: *Et abominabilis facta est coram Domino*, id est, quia eam prior maritus fuerit exoratus, & sibi odiosam repudiauerit. hoc enim erat in odium, & pœnam virorum vxores facile repudiantium, ne videlicet eas temerè, & qualibet causa dimitterent.